

Suomalainen lastenhoitopolitiikka ja tasa-arvon
kysymykset

CHILDCARE-tutkimuskonsortio

Tilannekuvaraportti 2015

Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto, *konsortion johtaja*
Paula Hautala, Jyväskylän yliopisto
Kirsti Karila, Tampereen yliopisto
Johanna Lammi-Taskula, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos
Katja Repo, Tampereen yliopisto

SUOMALAINEN LASTENHOITOPOLITIIKKA JA TASA-ARVON
KYSYMYKSET
CHILDCARE-tutkimuskonsortio

Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto

Paula Hautala, Jyväskylän yliopisto

Kirsti Karila, Tampereen yliopisto

Johanna Lammi-Taskula, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Katja Repo, Tampereen yliopisto

Tiivistelmä

Usein esitetään, että lastenhoidon taloudelliset tuet ja kattava julkinen varhaiskasvatus tarjoavat maassamme kaikille vanhemmille yhtäläiset mahdollisuudet valita lapsen ja perheen kannalta parhaat hoito- ja kasvatusratkaisut. Tutkimus kuitenkin osoittaa, että lastenhoidon ratkaisuisissa ei ole kysymys vain vanhempien yksityisistä päätöksistä ja preferensseistä, vaan niihin vaikuttavat myös lastenhoidon politiikat ja erot palvelujen saatavuudessa. Suomalainen lastenhoitopolitiikka mahdollistaa huomattavan paikallisen vaihtelun, minkä vuoksi niin lastenhoidon taloudelliset tuet kuin varhaiskasvatuspalvelujen järjestäminen eroavat kunnittain. Lastenhoidon tuista lähinnä vain kotihoidontukea on tutkittu tasa-arvon näkökulmasta. Tällöin kiinnostus on kohdistunut erityisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Kotihoidontuen ja sen kuntalisien nivoutumisesta varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön ja samalla lasten asemaan ei ole juurikaan keskusteltu. Samoin toistaiseksi vähälle huomiolle ovat jääneet tasa-arvokysymykset varhaiskasvatuspalvelujen paikallisen vaihtelun lisääntyessä muun muassa siksi, että kunnat suuntaavat palvelujen käyttöä enenevässä määrin yksityisiin palveluihin vanhemmille myönnettävien taloudellisten tukien avulla.

CHILDCARE-tutkimushankkeessa paneudutaan suomalaiseen lastenhoidon tukien ja varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuuteen ja niiden paikalliseen vaihteluun tasa-arvon näkökulmasta. Kiinnostuksen kohteena ovat alueellisen sekä perheiden, vanhempien, sukupuolten ja lasten välisen tasa-arvon kysymykset. Tutkimuksessa on kyse monimenetelmäisestä seurantatutkimuksesta, joka toteutetaan kymmenessä eri puolilla Suomea sijaitsevassa ja lastenhoidon politiikaltaan erilaisessa kunnassa

Johdanto

Arjen keskusteluissa pienten lasten hoitoratkaisuista puhutaan usein valintoina, jotka vanhemmat tekevät perheen ja lapsen kannalta parhaaksi katsomallaan tavalla. Käytännössä tilanne on kuitenkin usein monisyisempi. Seuraavassa on ote tutkimushaastattelusta, jossa kahden alle kouluikäisen tytön äiti kertoo lasten päivähoitoratkaisuista.

Haastattelija: Onko teillä Juuli ja Hilma olleet koko ajan päiväkodissa hoidossa vai onko heillä ollut muita hoitopaikkoja?

Äiti: Juulihan oli ihan pienestä päiväkodissa. Mä itse olen kasvanut niin, että meillä on äiti ollut aina kotona. Ja sitä vaihtoehtoa mä ajattelin, että sehän olisi kaikista paras, mutta kun se ei ollut mahdollista. Siihen aikaan, kun Juuli meni päiväkotiin, niin mies oli yrittäjänä. Kotona olo ei taloudellisesti ollut mahdollista. Hilman

jälkeen puoli vuotta olin sillä hoitovapaalla. Kunta maksoi sitä hoitorahaa, hoitolisää. Se mahdollisti sen kotonaolon.

Esimerkki konkretisoi kansainvälisen tutkimuksen tuloksia suomalaisessa kontekstissa: lastenhoidon ratkaisuihin ei ole kysymys vain vanhempien yksityisistä päätöksistä ja preferensseistä, vaan niihin vaikuttavat myös lastenhoidon politiikat ja erot palvelujen saatavuudessa (Sjöberg 2004; Vandenbroeck ym. 2014; Vandenbroeck & Lazzari 2014). Esimerkin perheelle Kelan maksama kotihoidontuki ei tarjonnut sellaista taloudellista kompensaatiota, että äiti olisi voinut jäädä hoitovapaalle, kun vanhempainvapaa esikoisen kohdalla päättyi. Sen sijaan ratkaisuksi muodostui lapsen päiväkotihoito. Kun perheen kotikunta oli nuoremman lapsen syntymän aikaan alkanut maksaa kotihoidontuen kuntalisää, tuli hoitovapaasta todellinen vaihtoehto perheelle.

Suomalaista lastenhoidon politiikkaa on jo yli pari vuosikymmentä leimannut eräänlainen dualismi. Yhtäältä sekä valtio että lukuisat kunnat tukevat pienten lasten kotihoitoa ja muita kunnallisten palvelujen ulkopuolisia hoitomuotoja taloudellisin tuin. Toisaalta lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen painottaa epäsuorasti palvelun kasvatuksellista merkitystä ja suuntaa sen käyttöön. Julkisessa keskustelussa esitetään usein, että lastenhoidon taloudelliset tuet ja kattava julkinen varhaiskasvatus tarjoavat maassamme kaikille vanhemmille yhtäläiset mahdollisuudet valita lapsen ja perheen kannalta parhaat hoito- ja kasvatusratkaisut sekä sovittaa yhteen työelämän ja perheen vaatimuksia (Hiilamo & Kangas 2009). Näin siitä huolimatta, että kunnallisella tasolla lastenhoidon rahalliset tuet voivat vaihdella huomattavastikin erisuuruisten kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisien vuoksi (Lahtinen & Selkee 2014). Lisäksi kuntien varhaiskasvatuspalvelujen järjestämisen tavat vaihtelevat enenevästi, koska kunnat tukevat eri tavoin yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja. Monet kunnat ovat muun muassa ottaneet käyttöön palvelusetelit osana yksityisen palvelutuotannon tukemista (emt.). Oman lisänsä kuntien väliseen varhaiskasvatuspalvelujen vaihteluun tuo lähitulevaisuudessa myös se, että osa kunnista on irtisanoutunut eduskunnan joulukuussa 2015 tekemästä päätöksestä rajata lasten oikeutta kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen.

CHILDCARE-tutkimushankkeessa paneudutaan suomalaiseen lastenhoidon tukien ja varhaiskasvatuksen palvelujen kokonaisuuteen ja niiden paikalliseen vaihteluun tasa-arvon näkökulmasta. Kiinnostuksen kohteena ovat alueellisen sekä perheiden, vanhempien, sukupuolten ja lasten välisen tasa-arvon kysymykset tukien ja palvelujen tarjonnan sekä niiden saatavuuden, kannattavuuden, saavutettavuuden ja mielekkyyden kannalta (ks. Vandenbroeck & Lazzari 2014). Hankkeen ydinkysymys on, sisältyykö paikallisesti vaihteleviin lastenhoidon tukien ja

varhaiskasvatuksen järjestelmiin edellä mainittuihin näkökulmiin liittyviä epätasa-arvon mekanismeja ja jos sisältyy, mitä nämä ovat.

Tämä raportti taustoittaa CHILDCARE –hanketta esittelemällä aiempaa tasa-arvon ja lastenhoidon kysymysten tutkimusta ja erittelemällä varhaiskasvatuspalvelujen viimeaikaista kehitystä ja varhaiskasvatuksesta käytyä keskustelua. Raportin lopussa kuvataan vielä lyhyesti hankkeen toteutusta.

Ristiriitainen kotihoidontuki

Lasten kotihoidontuki on ollut pitkään merkittävin perheille maksettavista lastenhoidon tuista. Siitä käytävään keskusteluun on paljolti kiinnittynyt jo 1960-luvulla muotoutunut ajatus lastenhoidon valinnanvapaudesta (Anttonen & Sipilä 2000). Kotihoidontuki on myös lastenhoidon rahallisista tuista se, joka on ehkä eniten kirjoittanut keskustelua tasa-arvokysymyksistä.

Lasten kotihoidon tuki on Suomessa erittäin suosittu: 86 prosentissa perheistä lasta hoidetaan ainakin jonkin aikaa kotihoidon tuella. Samalla alle kolmevuotiaiden lasten äideistä vain reilu kolmannes on työssäkäyviä. Kotihoidon tuen saajista isiä taas on vain noin viisi prosenttia (KELA 2014). Perhevapaiden käytön epätasainen jakautuminen äitien ja isien kesken onkin yksi tärkeimmistä sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä pulmista (Lammi-Taskula ym. 2009). Perhevapaat mahdollistavat yhteiskunnan kannalta arvokkaan hoivatyön perheessä, mutta pitkät poissaolot työelämästä vaikuttavat kielteisesti erityisesti naisten ura- ja palkkakehitykseen.

Pienten lasten hoidon valinnat eroavat myös eri sosiaaliryhmien välillä. Noin kuudesosassa perheistä lasten kotihoidontukea käytetään pisin mahdollinen kausi eli siihen asti, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Näissä perheissä kotona oleva äiti on usein vähemmän koulutettu ja heikommassa asemassa työmarkkinoilla. Usein hänellä ei ole työpaikkaa, johon palata hoitovapaan jälkeen (Salmi ym. 2009). Lisäksi pienituloisille maksettu lasten kotihoidon tuen lisäosa näyttää motivoivan pienituloisia äitejä pysymään poissa työmarkkinoilta ja hoitamaan lapsensa kotona. Useissa tapauksissa kunnalliset tuet vahvistavat tätä trendiä (Sipilä 2012). Isistä pidempiä perhevapaita pitävät lähinnä korkeasti koulutettujen äitien puoliset (Salmi ym. 2009). Reilu kymmenesosa perheistä ei puolestaan käytä kotihoidon tukea lainkaan (KELA 2014). Nämä perheet ovat usein korkeasti koulutettujen, vakituudessa ja hyväpalkkaisessa työssä olevien vanhempien perheitä (Rissanen 2012). Viimeaikainen tutkimus myös viittaa siihen, että maahanmuuttajaäidit käyttävät kotihoidon tukea pidempään kuin muu äidit (Tervola 2015).

Rianne Mahonin (2002) mukaan lasten kotihoidon tuen myötä Suomessa korostuu perhekeskeinen hoiva ja uusfamilistisia perhearvoja korostava sosiaalipoliittinen malli. Samalla on

luovuttu tavoitteesta saattaa lastenhoito osaksi sosiaalista kansalaisuutta, sukupuolten välistä tasa-arvoa ja lasten yhtäläisiä mahdollisuuksia. (Mahon 2002; Sipilä 2012) Rantalaiho (2009) taas toteaa, että vaikka lastenhoitopolitiikkamme on rikkonut monia sukupuolittuneita käytäntöjä, se on myös sementoinut niitä paikoilleen erityisesti lasten kotihoidon tuen myötävaikutuksella. On myös esitetty, että Suomesta on tullut yksi Euroopan johtavista kotiäitiyhteiskunnista joskin sillä rajauksella, että kotiäitiys on meillä enimmäkseen tilapäistä (Anttonen & Sointu 2006).

Kotihoidon tuen keskustelut ovat siis keskittyneet naisten ja miesten tasa-arvon ja eri sosiaaliryhmien tuen käytön kysymysten myötä vanhempiin, aikuisiin. Vähemmälle huomiolle on kuitenkin jäänyt kotihoidontuen ja erityisesti sen kuntalisien nivoutuminen varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön ja samalla lasten asemaan. Noin 30 prosenttia kunnista maksaa kotihoidontuen kuntalisää (Lahtinen and Selkee 2014) ja pyrkii näin hillitsemään varhaiskasvatuspalvelujen kysyntää (Miettunen 2008). Kysynnän hillitsemisen pyrkimykset eivät kuitenkaan rajaudu vain alle 3-vuotiaisiin, sillä useimmat kunnista ovat määritelleet kuntalisän saannin edellytykseksi, että myös perheen vanhemmat lapset hoidetaan kotona. Tätä nykyä näyttääkin olevan niin, että kun perheen nuorin lapsi on kotihoidossa, myös muut alle kouluikäisistä sisaruksista hoidetaan kotona. Itse asiassa lähes kolmannes niistä lapsista, joista maksetaan lasten kotihoidon tukea, ovat yli 3-vuotiaita (KELA 2014; Sipilä ym. 2012). Suomalaisessa kontekstissa kotihoidon suhdetta varhaiskasvatuspalveluihin ei voida siten supistaa pelkästään kysymykseen siitä, hyötyykö alle kolmevuotias lapsi ammatillisesta kasvatuksesta (Sipilä ym. 2012). Kyse on myös siitä, mitä seuraamuksia tuella on perheen vanhempien lasten mahdollisuudelle osallistua varhaiskasvatukseen.

Moninaistuva varhaiskasvatus

Yleinen kuva kansainvälisesti ja kotimaassa on, että julkisen varhaiskasvatuksen osalta Suomea luonnehtii universaalisuus: laadukas ja kohtuuhintainen varhaiskasvatus on kaikkien lapsiperheiden saatavilla (Kröger ym. 2003; Repo & Kröger 2009). Tästä huolimatta lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on eurooppalaisessa mittakaavassa vähäistä, mihin vaikuttavat valtion ja kuntien maksamat lastenhoidon tuet. Lisäksi varhaiskasvatuspalvelujen paikallinen variaatio on lisääntymässä kuntien tukiessa erilaisin tavoin yksityisten palvelujen – esimerkiksi yksityisen perhepäivähoidon tai päiväkotihoidon – käyttöä (ks. Lahtinen & Selkee 2014).

Erityisesti kotihoidontuen seurauksena suomalaiset lapset hoidetaan pohjoismaisia lapsia useammin kotona tai muualla kuin julkisissa lastenhoitopalveluissa (Repo 2009; 2010). Samalla kun muissa Pohjoismaissa lasten suhteellinen osallistuminen varhaiskasvatuspalveluihin on

korkeimpia Euroopassa, se on Suomessa Euroopan alhaisimpia (OECD 2014; 2015). Lasten kotihoidon osuuden ja varhaispalvelujen käytön osalta Suomi muistuttaakin enemmän Itä-Euroopan maita kuin muita Pohjoismaita.

Lasten vähäinen osallistuminen varhaiskasvatukseen on herättänyt huolta julkisessa keskustelussa. Usein huolenilmauksissa on viitattu kansainväliseen keskusteluun. Varhaiskasvatus onkin ollut parin viime vuosikymmenen ajan poliittisen mielenkiinnon ja toimeliaisuuden kohteena maailmanlaajuisesti. Kiinnostus on kohdistunut sekä palvelujärjestelmiin että varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Kansainväliset organisaatiot ja yhteisöt kuten Maailmanpankki, OECD, YK ja EU ovat tuottaneet runsaasti vertailuaineistoa varhaiskasvatuksen järjestelmistä ja palveluihin osallistumisesta (esim. OECD 2001; 2006; 2012; 2015). Varhaiskasvatukseen kohdistunutta kansainvälistä kiinnostusta yhdistää se, että varhaiskasvatuksen arvioidaan hyvin laajasti olevan poikkeuksellisen kannattava investointi tulevaisuuteen. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on voitu osoittaa olevan pitkälle nuoruuteen ja aikuisikään ulottuvia vaikutuksia (Heckman 2011; Heckman ym. 2013). Sen merkitystä korostetaan erityisesti pienituloisten ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvien perheiden lasten kohdalla (esim. Burchinal, Margaret R. & Cryer 2003; Burchinal, Margaret ym. 2010; Heckman & Masterov 2007; Sammons ym. 2004).

Myös Euroopan Komissio on todennut varhaiskasvatuspalveluilla olevan perustavanlaatuinen merkitys koulutusjärjestelmässä sen osalta, miten lapsi myöhemmin osallistuu koulutukseen ja suorittaa koulunsa loppuun (EU Commission 2015). Euroopan yhdeksi suurimmista yhteiskunnallisista haasteista on todettu kasvava ”koulutusköyhyys” (educational poverty). Useat EU-maat ovatkin laajentaneet yleistä oikeutta varhaiskasvatukseen ja laskeneet ilmaisen tai tuetun tai pakollisen esiopetuksen (preschool) ikärajaa. Näin osallistuminen varhaiskasvatuspalveluihin 3-4-vuotiaina on kasvanut huomattavasti (emt.). Meillä on samaan tapaan muutettu kuusivuotiaiden esiopetus velvoittavaksi, vaikka siihen on osallistunut yli 90 % ikäluokasta jo vuosia. Sen sijaan nuorempien lasten osalta Suomen linja näyttää poikkeavan muista Euroopan maista, sillä rajataanhan lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen oikeus vuoden 2016 elokuun alusta 20 tuntiin viikossa, jos vanhempi on kotona. Tämä rajaus voidaan tulkita universalistisen perinteemme kapeutumisenä. Varhaiskasvatusoikeuden rajaaminen on myös herättänyt runsaasti julkista keskustelua tasa-arvon näkökulmasta.

Sen sijaan varhaiskasvatuspalveluissa viime vuosina vahvistunut yksityisten palvelujen osuus ei ole herättänyt vielä paljoakaan julkista kiinnostusta, vaikka se voi tuottaa huomattavaa alueellista vaihtelua varhaiskasvatuspalvelujen tarjontaan. Yksityisiä palveluja tuetaan erityisesti perheelle maksettavalla yksityisen hoidon tuella ja varhaiskasvatuksen palveluseleillä. Niiden myötä yksityisen palveluntuottajan toiminnan piirissä oli vuonna 2013 noin 27 000 lasta (12 %

varhaiskasvatuspalveluihin osallistuvista lapsista) (Lahtinen & Selkee 2014). Vaikka yksityisen hoidon tuella hoidettavien lasten määrässä ei ole tapahtunutkaan merkittävää muutosta viime vuosina (THL 2015), ovat kunnat enenevästi ottaneet käyttöön yksityisen hoidon tuen kuntalisän ohella varhaiskasvatuksen palvelusetelin (Lahtinen & Selkee 2014). Molempien käytölle kunnat ovat asettaneet vaihtelevia, perheen tilanteeseen liittyviä ehtoja. Lisäksi varhaiskasvatuksen palvelusetelien arvoissa on huomattavia eroja; ne vaihtelevat kunnissa vajaasta 500 eurosta yli 1000 euroon kuukaudessa (emt.). Näin ollen perheille tarjolla olevat lastenhoidon vaihtoehdot ja tuet voivat erota toisistaan merkittävästi asuinkunnasta riippuen.

Yksityisen palvelutuotannon tukemisen myötä voidaan esittää, että Suomi on yhä lähempänä uusliberaalista lastenhoitopoliittista ajattelua. Lastenhoidon markkinoistuminen on tunnistettava trendi ja tähän liittyvät omat tasa-arvokysymyksensä (Mahon ym. 2012). Myös lastenhoidon keskustelua leimaava ajatus valinnanvapaudesta istuu hyvin uusliberalistisesta ideologiasta vaikutteita saaneeseen 2000-luvun sosiaalipoliittiseen sanastoon. Nykyäänhän on tavallista puhua yksilöllisistä valinnoista ja mahdollisuuksien politiikasta (Palola & Karjalainen 2011). Myös muissa Pohjoismaissa on alettu suosia valintoja ja kuluttajuuden eetosta. Sanastolla on perusteltu niin päivähoiton yksityistämistä kuin informaalin kotihoidon tukemista (Brennan ym. 2012; Nyberg 2010; Rønsen & Kitterød 2010).

Tasa-arvon tutkimus lastenhoidon tukien ja varhaiskasvatuksen järjestelmissä

Suomalaisesta lastenhoidon politiikoista ja varhaiskasvatuksesta on keskusteltu kiivaasti viimeiset vuodet. Useat hallitukset ovat pyrkineet uudistamaan ja kehittämään järjestelmiä, mutta usein uudistusyritykset ovat kaatuneet vahvaan vastustukseen. Ajoittain lastenhoidon politiikoista käytävä keskustelu on vaikuttanut olevan jopa umpikujassa. Samalla on jouduttu toteamaan, että meiltä itse asiassa puuttuu kattava tieto esimerkiksi varhaiskasvatuspalveluista. Tämä tuli esiin muun muassa varhaiskasvatuslain valmistelussa.

Olemassa oleva yhteiskuntatieteellinen tutkimus antaa joitain vastauksia erityisesti kotihoidontuen tuottamiin sukupuolten välisen (epä)tasa-arvon kysymyksiin. Se myös osoittaa, että tuen merkityksestä eri sosiaaliryhmiin ja vähemmistöryhmiin kuuluville vanhemmille ja perheille tarvitaan lisää tutkimusta. Yhteiskuntatieteellistä lastenhoidon tukien tutkimusta luonnehtii kuitenkin kiinnostus aikuisiin. Siinä ei ole kiinnitetty huomiota tukien merkitykseen lasten varhaisen lapsuuden muotoutumisen kannalta. Myöskään varhaiskasvatuksen tutkimuksessa pienten lasten hoidon ja kasvatuksen kokonaisuuden tarkasteluja tai varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmän tutkimusta ei ole tehty. Varhaiskasvatuksen tutkimuksen kiinnostuksen kohteena ovat olleet ennen

kaikkea varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan liittyvät teemat, lasten vertaisryhmien tutkiminen sekä varhaiskasvatuksen asiantuntijuuteen ja ammatillisuuteen liittyvät kysymykset. Tutkimus on samalla keskittynyt ensisijassa päiväkodissa tapahtuvaan varhaiskasvatukseen.

CHILDCARE –tutkimuskonsortiossa yhdistyvät yhteiskuntatieteellinen ja kasvatustieteellinen asiantuntemus ja kysymyksenasettelut. Monitieteisellä yhteistyöllä ja monimenetelmällisellä tutkimusotteella konsortion tavoitteena on tuottaa uutta ja aiempaa kattavampaa tutkimustietoa tasa-arvon toteutumisesta ja mahdollisista epätasa-arvon mekanismeista paikallisesti vaihtelevien lastenhoidon tukien ja varhaiskasvatuspalvelujen järjestelmissä. Tutkimus toteutetaan kymmenen kunnan alueella, joiden väestömäärä ja elinkeinorakenne vaihtelevat ja jotka sijaitsevat eri puolilla Suomea. Myös kuntien toteuttamat lastenhoidon tukien ja varhaiskasvatuspalvelujen politiikat eroavat toisistaan.

Tutkimuksen tavoitteisiin vastataan valottamalla tukien ja palvelujen tarjonnan ja käytön kysymyksiä niin palvelujen tarjoajien (kunnalliset viranhaltijat ja kuntapoliitikot, yksityiset palveluntuottajat) kuin käyttäjien eli vanhempien ja lasten näkökulmasta. Lastenhoidon kuntatason poliitikkoja ja kehittämisen kysymyksiä tarkastellaan kunnallisten viranhaltijoiden, poliitikkojen ja palveluntuottajien haastattelujen sekä dokumenttiaineistojen avulla. Palvelujen mahdollista suuntaavuutta eritellään myös varhaiskasvatuksen palveluohjauksen asiakasvuorovaikutuksen tallennuksin. Vanhempien lasten hoidon ratkaisuja ja samalla lasten varhaiskasvatukseen osallistumista selittäviä tekijöitä tutkitaan vanhemmille suunnatulla seurantakyselyllä, joka toteutetaan, kun lapsi on vuoden vanha ja kun hän täyttää neljä vuotta. Kyselyjen tuottamaa tietoa syvennetään haastattelemalla osa siihen vastanneista vanhemmista. Jälkimmäisen haastattelun yhteydessä, eli kun lapsi on neljävuotias, kerätään tietoa myös lasten näkökulmasta heidän arkeensa. Lisäksi konsortiossa tutkitaan poikittaiskyselyn ja neuvola-aineiston avulla, miten lasten varhaiskasvatuksen polut mahdollisesti kytkeytyvät lasten hyvinvointiin 4 vuoden iässä. Tämä osatutkimus toimii pilottitutkimuksena THL:n valmistelemalle kansalliselle kyselylle.

Lähteet:

- Anttonen, Anneli & Jorma Sipilä (2000) *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa*. Tampere: Vastapaino.
- Anttonen, Anneli & Liina Sointu (2006) *Hoivapolitiikka muutoksessa. Julkinen vastuu pienten lasten ja ikääntyneiden hoivasta 12:ssa Euroopan maassa*. Helsinki: Stakes.
- Brennan, Deborah, Bettina Cass, Susan Himmelweit & Marta Szebehely (2012) The marketisation of care: Rationales and consequences in Nordic and liberal care regimes. *Journal of European Social Policy* 22(4), 377-91.
- Burchinal, Margaret R. & Debby Cryer (2003) Diversity, child care quality, and developmental outcomes. *Early Childhood Research Quarterly* 18(4), 401-26.

- Burchinal, Margaret, Nathan Vandergrift, Robert Pianta & Andrew Mashburn (2010) Threshold analysis of association between child care quality and child outcomes for low-income children in pre-kindergarten programs. *Early Childhood Research Quarterly* 25(2), 166-76.
- EU Commission (2015) Education and Training Monitor 2015. http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor15_en.pdf. Luettu 3.1.2016.
- Heckman, James J. (2011) The Economics of Inequality. The Value of Early Childhood Education. *American Educator* (Spring 2011), 31-47.
- Heckman, James J. & Dimitriy V. Masterov (2007) The Productivity Argument for Investing in Young Children. *Applied Economic Perspectives and Policy* 29(3), 446-93.
- Heckman, James J., Rodrigo Pinto & Peter A. Savelev (2013) Understanding the Mechanism Trough Which an Influential Early Childhood Program Boosted Adult Outcomes. *American Economic Review* 103(6), 2052-86.
- Hiilamo, Heikki & Olli Kangas (2009) Trap for Women or Freedom to Choose? The Struggle over Cash for Child Care Schemes in Finland and Sweden. *Journal of Social Policy* 38(03), 457-75.
- KELA (2014) Kelan tilastollinen vuosikirja 2013. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva.
- Kröger, Teppo, Anneli Anttonen & Jorma Sipilä (2003) Social Care in Finland: Stronger and Weaker Forms of Universalism. Teoksessa *The Young, the Old, and the State: Social Care Systems in Five Industrial Nations*, Anttonen, Anneli, John Baldock & Jorma Sipilä (toim.), 25-54. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Lahtinen, Jarkko & Johanna Selkee (2014) Varhaiskasvatuksen hallinto, palveluseteli ja kuntalisät 2014. Helsinki: Kuntaliitto.
- Mahon, Rianne (2002) Child care: Toward what kind of "social Europe"? *Social politics* 9(3), 343-79.
- Mahon, Rianne, Anneli Anttonen, Christina Bergqvist, Deborah Brennan & Barbara Hobson (2012) Convergent care regimes? childcare arrangements in Australia, Canada, Finland and Sweden. *Journal of European social policy* 22(4), 419-31.
- Miettunen, Laura (2008) Lasten kotihoidon tuen kuntalisät osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. *Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 101*. Kelan tutkimusosasto: Helsinki.
- Nyberg, Anita (2010) Cash for childcare schemes in Sweden: History, political contradictions and recent developments. Teoksessa *Cash-for-childcare: The consequences for caring mothers*, Sipilä, Jorma, Repo Katja & Rissanen Tapio (toim.), 65-88. Cheltenham, UK ja Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- OECD (2001) *Starting strong: early childhood education and care*. Paris: OECD.
- (2006) *Starting Strong II*. Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development.
- (2012) *Starting Strong III - A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing.
- (2014) Family database. PF3.2: Enrolment in childcare and pre-schools. <http://www.oecd.org/social/family/database>. 07.04.
- (2015) Education at a Glance 2015: OECD Indicators.
- Palola, Elina & Vappu Karjalainen (2011) Johdannoksi – ajatuksia kirjan ytimestä. teoksessa *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?*, Palola, Elina & Vappu Karjalainen (toim.), 5-11. Helsinki: THL.
- Rantalaiho, Minna (2009) Kvoter, valgfrihet, fleksibilitet. *Indre spenninger I den nordiske familiepolitikken*. København: NIKK.
- Repo, Katja (2009) Pienten lasten kotihoito: puolesta ja vastaan. Teoksessa *Hoiva – tutkimus, politiikka ja arki*, Anttonen, Anneli, Heli Valokivi & Minna Zechner (toim.), 189–206. Tampere: Vastapaino.

- (2010) Finnish Child Home Care Allowance – User’s Perspective and Perceptions. Teoksessa *Cash-for-Childcare: The Consequences for Caring Mothers*, Sipilä, Jorma, Katja Repo & Tapio Rissanen (toim.), 46-64. Cheltenham, UK ja Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Repo, Katja & Teppo Kröger (2009) Lasten päivähoito – oikeus hoivaan ja varhaiskasvatukseen. Teoksessa *Hoiva. Tutkimus, politiikka ja arki*, Anttonen, Anneli, Heli Valokivi & Minna Zechner (toim.), 200-218. Tampere: Vastapaino.
- Rissanen, Tapio (2012) Kotiin, töihin, työttömäksi - siirtymät työelämän ja kotihoidon tuen välillä. Teoksessa *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*, Toim. Jorma Sipilä, Minna Rantalaiho, Katja Repo, Tapio Rissanen (toim.), 151-181. Tampere: Vastapaino.
- Rønsen, Marit & H Kitterød (2010) Cash-for-care in Norway: Take-up, impacts and consequences for mothers. Teoksessa *Cash-for-Childcare: The Consequences for Caring Mothers*, Sipilä, Jorma, Katja Repo & Tapio Rissanen (toim.), 89-108. Cheltenham, UK ja Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Salmi, Minna, Johanna Lammi-Taskula & Johanna Närvi (2009) Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 24*. Helsinki: Edita Publishing Oy. https://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf. Luettu 3.1.2016
- Sammons, Pam, Karen Elliot, Kathy Sylva, Edward Melhuish, Iram Siraj-Blatchford & Brenda Taggart (2004) The impact of pre-school on young children's cognitive attainments at entry to reception. *British Educational Research Journal* 30(5), 691-712.
- Sipilä, Jorma (2012) Lasten kotihoidon tuki poliittisena kysymyksenä. Teoksessa *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*, Sipilä, Jorma, Minna Rantalaiho, Katja Repo & Tapio Rissanen (toim.), 25-63. Tampere: Vastapaino.
- Sipilä, Jorma, Minna Rantalaiho, Katja Repo & Tapio Rissanen (2012) Kotihoidon tuen merkitys ja tulevaisuus. Teoksessa *Rakastettu ja vihattu lasten kotihoidon tuki*, Toim. Sipilä, Jorma, Minna Rantalaiho, Katja Repo & Tapio Rissanen (toim.), 183-215. Tampere: Vastapaino.
- Sjöberg, Ola (2004) The Role of Family Policy Institutions in Explaining Gender-Role Attitudes: A Comparative Multilevel Analysis of Thirteen Industrialized Countries. *Journal of European Social Policy* 14(2), 107-23.
- Tervola, Jussi (2015) Maahanmuuttajien kotihoidontuen käyttö 2000-luvulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(2), 121-33.
- THL (2015) Lasten päivähoito 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129632/Tr28_15.pdf?sequence=2. Luettu 3.1.2016.
- Vandenbroeck, Michel, Naomi Geens & Hans Berten (2014) The impact of policy measures and coaching on the availability and accessibility of early child care: A longitudinal study. *International Journal of Social Welfare* 23(1), 69-79.
- Vandenbroeck, Michel & Arianna Lazzari (2014) Accessibility of early childhood education and care: a state of affairs. *European Early Childhood Education Research Journal* 22(3), 327-35.